

ВНЕСОК ВОЛЕРНЕРА Н.П. У РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ РАДІОТЕХНІЧНОЇ НАУКИ

Середін А.П., Писаревська Н.В.

*Державний політехнічний музей ім. Бориса Патона
при КПІ ім. Ігоря Сікорського, м. Київ, просп.. Перемоги, 37, корп. 6
e-mail: Ceredin.A@gmail.com*

Київська політехніка виховала не одне покоління науковців, чиє ім'я відоме не лише на Батьківщині, а й далеко за її межами. Вони, кожен у свій час, зробили значний внесок у розвиток як університетської наукової діяльності, так й у вітчизняну та світову науки загалом. Одним із представників цієї плеяди видатних учених є Наум Пилипович Волернер, випускник радіотехнічного факультету, засновник кафедри радіоприймання та обробки сигналів, фахівець у галузі гідроакустики та заводостійкого радіоприймання. На жаль, широкому загалу маловідомі, а часом, зовсім невідомі імена деяких видатних науковців Політехніки, їх здобутки. Тому висвітлення внеску наших співвітчизників у конкретну наукову область вважаю актуальним завданням. Метою доповіді буде представлення маловідомих сторінок біографії ученого, його внеску у розвиток науки як у КПІ, так і за його межами, отримані відзнаки та нагороди, що є результатом плідної наукової діяльності.

Коротко про життєвий шлях науковця. Наум Пилипович Волернер народився 22 квітня 1913 р. у Києві, в родині лікаря. Закінчивши

Волернер Наум Пилипович

(фото 1973 р.)

загальноосвітню школу у 1927 р., почав навчання у професійній школі, яка згодом була реорганізована у зв'язковий технікум. Після його закінчення у 1931 р., Н.П. Волернер був направлений у м. Свердловськ (Єкатеринбург), де працював техніком місцевої телефонної станції. Повернення до Києва відбулось у вересні 1932 р. із наміром вступити на навчання до вишу, однак Наум Пилипович не встиг до початку навчального року, тому почав працювати лаборантом на кафедрі радіотехніки Київського енергетичного інституту. Перший декан новоствореного (у 1930 р.) радіотехнічного факультету (РТФ) Огієвський

Володимир Васильович, помітивши здібного юнака, запропонував Науму Пилиповичу розпочати навчання одразу з 2 курсу, самостійно надолуживши

пропущені навчальні дисципліни 1 курсу. У січні 1933 р. Воллернер став студентом 2 курсу вечірньої форми навчання РТФ, а 1935 р. успішно закінчив навчання та отримав диплом інженера. Продовжуючи інженерну діяльність на РТФ, (на той час Київського індустріального інституту) через рік, у 1936 р., вступив до аспірантури та був переведений на посаду асистента. У 1939 р. закінчив навчання в аспірантурі та захистив кандидатську дисертацію, а вже у 1940 р. отримав учене звання доцента кафедри радіопередавальних та приймальних пристроїв, яку на той час очолював д.т.н., професор

Елементи гідроакустичної системи озброєння, створеної під керівництвом проф. Воллернера Н.П.

Тетельбаум С.І.

Від початком війни, Наум Пилипович, разом із Київським радіозаводом, був евакуйований до Уралу, де працював головним конструктором заводу № 626, який спеціалізувався на виробництві обладнання радіозв'язку для танків. 1943 р. Н.П. Воллернера відрядили до Київського політехнічного інституту.

Під керівництвом Тетельбаума С.І. викладачі та наукові співробітники, до числа яких входив і Наум Пилипович, виконували різноманітні завдання із розробки новітніх зразків радіоелектронних систем для фронту [1]. Після повернення КПІ з евакуації із Ташкенту до Києва повернувся і Н.П. Волернер. У 1945 р. він організував кафедру радіоприймальних пристроїв (пізніше кафедра радіоприймання та оброблення сигналів (РОС), нині кафедра прикладної електроніки (ПРЕ)), яку очолював 35 років. Не зупиняючись на досягнутому, Наум Пилипович у 1952 р. захистив докторську дисертацію, а у 1955 р. здобув учене звання професора.

Професор Воллернер Н.П. створив проблемну лабораторію гідроакустики та заводостійкого радіоприймання, керівником якої був протягом 1963 – 1975 рр. За цей час чисельність кафедри було збільшено до 150 осіб. Новітні розробки лабораторії стали основою передових системи гідроакустичної зброї, прийнятої на озброєння ВМС СРСР. За високі досягнення у даній галузі, урядом були виділені кошти та побудовано у 1963 р. лабораторний корпус (нині навчальний корпус №11, або як ще його називають – «корпус Воллернера»), у якому з 1975 р. знаходиться ОКБ «Шторм». Із 1985 р. професор Н.П. Волленер вийшов на пенсію, однак продовжив працювати на

посаді професора та професора-консультанта кафедри. Наукова діяльність Наума Пилиповича здійснювалася в таких галузях, як заводостійке радіоприймання та оброблення сигналів, спектральний аналіз, теорія похибок, конструювання РЕА [2], ним опубліковано понад 300 наукових праць, серед яких монографії, підручники, навчальні посібники, одержано 40 авторських свідоцтва на винаходи. Він підготував 69 кандидатів технічних наук, з яких 9 захистили докторські дисертації. Професор Н.П.Воллернер створив потужну наукову школу, вихованці якої стали відомими вченими, керівниками провідних підприємств радіоелектронної галузі. З моменту заснування журналу «Известия вузов. Радиоэлектроника» Н.П.Воллернер був постійним членом редколегії видання, з 1960-х рр. також і членом президії Міжнародної Ради з вищої технічної освіти Міністерства вищої освіти СРСР. Професор Воллернер Н.П. удостоєний багатьох відзнак та нагород, зокрема двома спеціальними преміями Ради Міністрів СРСР, срібною медаллю ВДНГ СРСР, має почесні звання «Винахідник СРСР» та «Почесний радист СРСР». За значний внесок у розвиток радіотехніки, електроніки та зв'язку нагороджений Почесними грамотами Міністерства освіти СРСР, Міністерства освіти УРСР та ін. [3].

На жаль, після важкої хвороби, у 2007 р., у віці 94 років, один із найстаріших професорів Київської Політехніки, видатний науковець-радіотехнік, доктор технічних наук, професор Наум Пилипович Воллернер пішов із життя, залишивши помітний слід в університетському та вітчизняному науковому просторі. [4]

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляков Г.Ф., Василенко Є.С., Вілков М.Ф. Київський політехнічний інститут – нарис історії: довідн. посіб. Київ: НТУУ «КПІ», 1995.
2. Воллернер Н.Ф. Аппаратурный спектральный анализ сигналов. – М.: Сов. Радио, 1977. – 208 с.
3. Воллернер Наум Пилипович / М. М. Бесхмельніцина // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006.[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-27718>
4. Наум Пилипович Воллернер. *Київський Політехнік*. 2007. 1 лют. (№ 4). С.